

Η διαδικασία ασύλου σε αριθμούς το 2022

Ανάλυση των κυριότερων εξελίξεων στην προστασία των προσφύγων

Κύρια στοιχεία

Αιτήσεις ασύλου

- ❖ Με τη νέα διαδικασία καταγραφής στα ΚΥΤ της ενδοχώρας, η ΥπΥΤ πραγματοποίησε 13.230 προκαταγραφές αιτήσεων ασύλου, η Αστυνομία 11.576 και η Υπηρεσία Ασύλου μόλις 1.825.
- ❖ Η ηλεκτρονική πλατφόρμα για τα ραντεβού καταγραφής στην ενδοχώρα έχει χορηγήσει 49.337 ραντεβού στα ΚΥΤ Μαλακάσας και Διαβατών.
- ❖ Καταγράφηκαν 37.362 αιτούντες άσυλο. Παρά την αύξηση στις καταγραφές στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου (11.496), η πλειοψηφία καταγράφηκε και φέτος στην Αττική (13.329).
- ❖ Κατατέθηκαν 8.265 μεταγενέστερες αιτήσεις, σχεδόν ένα τέταρτο του συνόλου. Για 1.187 εξ αυτών, καταβλήθηκε παράβολο 100 ευρώ ανά άτομο.

Διαδικασία α' βαθμού στην Υπηρεσία Ασύλου

- ❖ Το ποσοστό αναγνώρισης σε α' βαθμό – κατ' ουσία – ανήλθε στο 62,3%, σχεδόν αποκλειστικά με χορήγηση προσφυγικού καθεστώτος.
- ❖ Οι περισσότερες απορριπτικές α' βαθμού αφορούσαν πρόδηλη αβασιμότητα (8.323), κυρίως βάσει του εθνικού καταλόγου «ασφαλών χωρών καταγωγής».
- ❖ Η Υπηρεσία Ασύλου απέρριψε 3.601 αιτήσεις ως απαράδεκτες βάσει της «ασφαλούς τρίτης χώρας» και 4.144 ως απαράδεκτες μεταγενέστερες.
- ❖ Στη διαδικασία συνόρων, εκδόθηκαν 2.286 αποφάσεις και εξαιρέθηκαν μόνο επτά αιτήσεις. Το ποσοστό αναγνώρισης έφτασε το 86,6%.
- ❖ Από τις 17.249 εκκρεμείς αιτήσεις σε α' βαθμό, 4.134 εκκρεμούσαν για διάστημα άνω του ενός έτους, ενώ σε 8.407 υποθέσεις δεν είχε διεξαχθεί ακόμη η προσωπική συνέντευξη. Οι περισσότερες εκκρεμείς αιτήσεις αφορούν τη Συρία και το Αφγανιστάν.

Διαδικασία β' βαθμού στις Επιτροπές Προσφυγών

- ❖ Κατατέθηκαν 16.830 προσφυγές, μόνο 7.925 εκ των οποίων έλαβαν δωρεάν νομική συνδρομή από το Μητρώο Δικηγόρων της Υπηρεσίας Ασύλου.
- ❖ Απορρίφθηκαν χωρίς εξέταση 1.818 προσφυγές λόγω μη αυτοπρόσωπης εμφάνισης ή προσκόμισης βεβαίωσης διαμονής, και 1.096 ως εκπρόθεσμες.
- ❖ 494 προσφυγές συζητήθηκαν με προφορική ακρόαση στις Επιτροπές Προσφυγών.
- ❖ Το ποσοστό αναγνώρισης στην ουσία ανήλθε στο 11,8%. Οι Επιτροπές Προσφυγών έκαναν ευρύτερη χρήση της επικουρικής προστασίας από την Υπηρεσία Ασύλου, ιδίως για αιτήσεις που αφορούν το Αφγανιστάν.
- ❖ Οι Επιτροπές Προσφυγών απέρριψαν 2.747 αιτήσεις ως απαράδεκτες βάσει της «ασφαλούς τρίτης χώρας» και 2.089 ως απαράδεκτες μεταγενέστερες.

Ακυρωτικός έλεγχος στα διοικητικά δικαστήρια

- ❖ Το ποσοστό αποδοχής αιτήσεων ακύρωσης στα διοικητικά δικαστήρια ανήλθε στο 20%, με 57 δεκτές αιτήσεις και 230 αβάσιμες.
- ❖ Εκκρεμούν 2.050 αιτήσεις ακύρωσης στα διοικητικά δικαστήρια.

Εισαγωγή: Αναγκαία η συνεχής ενίσχυση της στατιστικής πρακτικής της Διοίκησης

Η πλήρης και διαφανής δημοσιοποίηση των στατιστικών ασύλου αποτελεί πάγιο και τακτικό αίτημα του κοινοβουλευτικού ελέγχου και της κοινωνίας των πολιτών από την επανασύσταση του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου μέχρι σήμερα.¹ Τα αιτήματα για στατιστικά, στα οποία η Διοίκηση έχει ανταποκριθεί εγκαίρως και επαρκώς, συνεχίζουν να συμβάλλουν σε σημαντικές βελτιώσεις στην πληρότητα και την ποιότητα των μηνιαίων στατιστικών δελτίων του Υπουργείου, αναδεικνύουν, δε, τα αναγκαία στοιχεία που πρέπει να παρέχονται στο δημόσιο τομέα για μία κατάλληλη βάση συζήτησης για το προσφυγικό.

Διαδικασία ασύλου σε α' και β' βαθμό

Αξιοσημείωτη θετική εξέλιξη στη στατιστική πρακτική του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου αποτελεί η αναλυτική αποτύπωση των αποφάσεων α' και β' βαθμού ανά κατηγορία και ανά μήνα, η οποία περιλαμβάνεται σε λεπτομερείς πίνακες στα μηνιαία ενημερωτικά δελτία από τον Οκτώβριο του 2022. Η εν λόγω λεπτομέρεια επιτρέπει την ανάλυση και σε βάθος κατανόηση της λειτουργίας της διαδικασίας ασύλου στη χώρα, με έμφαση, αφενός, στις διαφορές μεταξύ των αβάσιμων και προδήλως αβάσιμων αιτήσεων, αφετέρου, στους διαφορετικούς λόγους απαραδέκτου που προβλέπει η νομοθεσία. Στο σημείο αυτό, η Υποστήριξη Προσφύγων στο Αιγαίο (RSA) επαναλαμβάνει την ανάγκη ορθής αποτύπωσης των ποσοστών αναγνώρισης στη διαδικασία ασύλου και δη την αποφυγή της σύγχυσης των κατ' ουσίαν απορρίψεων λόγω μη υπαγωγής του αιτούντος στο πεδίο της διεθνούς προστασίας με τις αποφάσεις απαραδέκτου που δεν εξετάζουν τη συνδρομή των κριτηρίων διεθνούς προστασίας, για λόγους όπως η «ασφαλής τρίτη χώρα» ή οι μεταγενέστερες αιτήσεις χωρίς νέα ουσιώδη στοιχεία.

Περαιτέρω, υπογραμμίζεται ότι τα μηνιαία δελτία του Υπουργείου δεν παρέχουν επαρκή λεπτομέρεια για τις αποφάσεις α' και β' βαθμού ανά χώρα καταγωγής των αιτούντων άσυλο. Η παροχή αναλυτικών στοιχείων ανά χώρα και κατηγορία απόφασης έχει καταστεί εφικτή μέσω του κοινοβουλευτικού ελέγχου, είναι, δε, σημαντικό να εισαχθεί στη στατιστική πρακτική του Υπουργείου και στα τακτικά δελτία.

Περαιτέρω, τα μηνιαία δελτία δεν παρέχουν στοιχεία για τη λειτουργία της διαδικασίας συνόρων του άρθρου 95 του Κώδικα Ασύλου, τα οποία έχουν επίσης ζητηθεί και διατεθεί

¹ Βλ. ιδίως Βουλή των Ελλήνων, Ερώτηση 2277, 14 Φεβρουαρίου 2023, διαθέσιμο στο: <https://bit.ly/3ToLQsE>, Ερώτηση 6409, 13 Ιουλίου 2022, διαθέσιμο στο: <https://bit.ly/3n1OEqq>, Ερώτηση 2608, 24 Ιανουαρίου 2022, διαθέσιμο στο: <https://bit.ly/3JllmDy>, Ερώτηση 7706, 1 Ιουλίου 2021, διαθέσιμο στο: <https://bit.ly/3Fz9g95>, RSA, Η διαδικασία ασύλου σε αριθμούς: η πλειοψηφία των αιτούντων εξακολουθούν να δικαιούνται διεθνή προστασία το 2021, 10 Μαρτίου 2022, διαθέσιμο στο: <https://bit.ly/3JpkrSR>, «Στατιστικά στοιχεία για το σύστημα ασύλου το 2020: Αναγκαία η διαφανής και συστηματική επίσημη πληροφόρηση», 12 Φεβρουαρίου 2021, διαθέσιμο στο: <https://bit.ly/3JACQwa>, «Αναγκαία η δημοσίευση και ερμηνεία των στατιστικών ασύλου για το 2020», 14 Ιουλίου 2020, διαθέσιμο στο: <https://bit.ly/3YYlvCT>.

στο πλαίσιο του κοινοβουλευτικού ελέγχου. Η συμπερίληψη και αυτών των στοιχείων θα επέτρεπε την αποτελεσματικότερη παρακολούθηση της διαδικασίας, καθώς και την άντληση συγκριτικών στοιχείων μεταξύ της διαδικασίας συνόρων και της κανονικής διαδικασίας, ιδίως υπό το φως των εν εξελίξει διαπραγματεύσεων σε ενωσιακό επίπεδο για τη διευρυμένη χρήση της εν λόγω διαδικασίας στον Κανονισμό για τις διαδικασίες ασύλου.

Έτερα σημαντικά σημεία της διαδικασίας που δεν αποτυπώνονται στα μηνιαία δελτία αλλά δημοσιοποιούνται μέσω του κοινοβουλευτικού ελέγχου αποτελούν οι προκαταγραφές αιτήσεων ασύλου ανά αρμόδια αρχή (Υπηρεσία Ασύλου, ΥΠΥΤ, Ελληνική Αστυνομία), η δωρεάν νομική συνδρομή στη δευτεροβάθμια διαδικασία ενώπιον των Επιτροπών Προσφυγών, καθώς και οι προφορικές ακροάσεις στις Επιτροπές – η παροχή των τελευταίων επιτάσσεται, δε, από το αρ. 4, παρ. 3 Ν 4375/2016.

Τέλος, η RSA επαναφέρει τις προτάσεις της για την ευθυγράμμιση των στατιστικών στοιχείων που αποστέλλονται στη Eurostat και αυτών που τηρεί το Υπουργείο για την ταχύρρυθμη διαδικασία και τις ανακλήσεις καθεστώτος διεθνούς προστασίας.²

Δικαστική προστασία

Σημαντική βελτίωση στην πρακτική της Διοίκησης έχει επέλθει με την ορθή αποτύπωση των στατιστικών του ακυρωτικού ελέγχου των αποφάσεων ασύλου στα μηνιαία δελτία από τον Ιούνιο του 2022, όπου, αφενός, παρατίθενται οι αποφάσεις των διοικητικών δικαστηρίων επί αιτήσεων ακύρωσης αποφάσεων ασύλου ανά έτος έκδοσης απόφασης, αφετέρου, διακρίνονται οι απορρίψεις από τις παραιτήσεις, όπως είχε εισηγηθεί η RSA στις αρχές του 2022.³

Περαιτέρω εμπλουτισμός των στοιχείων του ακυρωτικού ελέγχου θα μπορούσε να επιτευχθεί με τη λεπτομερέστερη παροχή στοιχείων ανά διοικητικό δικαστήριο και ανά χώρα καταγωγής των αιτούντων.

Στο παρόν σημείωμα, η RSA αναλύει τις κυριότερες εξελίξεις και τάσεις στη διαδικασία ασύλου το 2022, με βάση τα τελευταία στατιστικά στοιχεία που διατέθηκαν ιδίως μέσω των μηνιαίων ενημερωτικών δελτίων του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου και μέσω του κοινοβουλευτικού ελέγχου.⁴

² RSA, *Η διαδικασία ασύλου σε αριθμούς: η πλειοψηφία των αιτούντων εξακολουθούν να δικαιούνται διεθνή προστασία το 2021*, 10 Μαρτίου 2022, 10.

³ Στο ίδιο.

⁴ Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, Απάντηση σε κοινοβουλευτική ερώτηση, 156079/2023, 16 Μαρτίου 2023, διαθέσιμο στο: <https://bit.ly/3Jly0y6>.

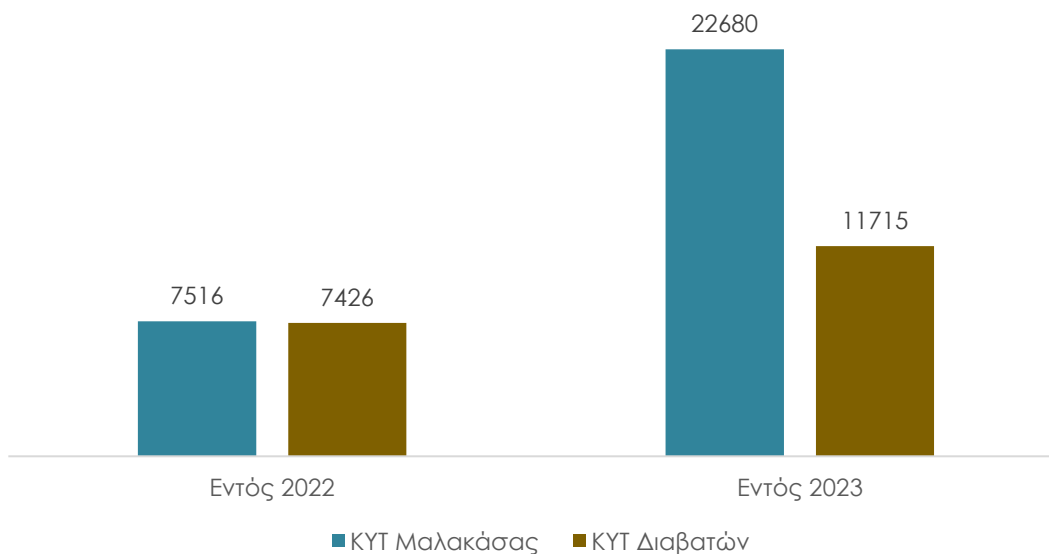
Καταγραφή αιτούντων ασύλου

Πρόσβαση στη διαδικασία

Η εκκίνηση της νέας διαδικασίας «ενιαίας καταγραφής» αιτήσεων από την Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΥΠΥΤ) και στην ενδοχώρα από τον Σεπτέμβριο του 2022,⁵ όποτε εκκίνησε η λειτουργία των – πλέον – Κέντρων Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ) Μαλακάσας και Διαβατών, οδήγησε σε μείωση των προκαταγραφών αιτήσεων στα Περιφερειακά Γραφεία Ασύλου (ΠΓΑ) και Αυτοτελή Κλιμάκια Ασύλου (ΑΚΑ) της Υπηρεσίας Ασύλου, εφόσον ως αποκλειστικό μέσο πρόσβασης στη διαδικασία ασύλου στην ενδοχώρα προβλέπεται πλέον ο προγραμματισμός ραντεβού καταγραφής στα ΚΥΤ Μαλακάσας και Διαβατών, μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου.

Από την έναρξη λειτουργίας της στις 13 Ιουλίου 2022 μέχρι τις 22 Φεβρουαρίου 2023, η ηλεκτρονική πλατφόρμα έχει χορηγήσει 49.337 ραντεβού καταγραφής στα ΚΥΤ Διαβατών και Μαλακάσας:

Ραντεβού καταγραφής μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου

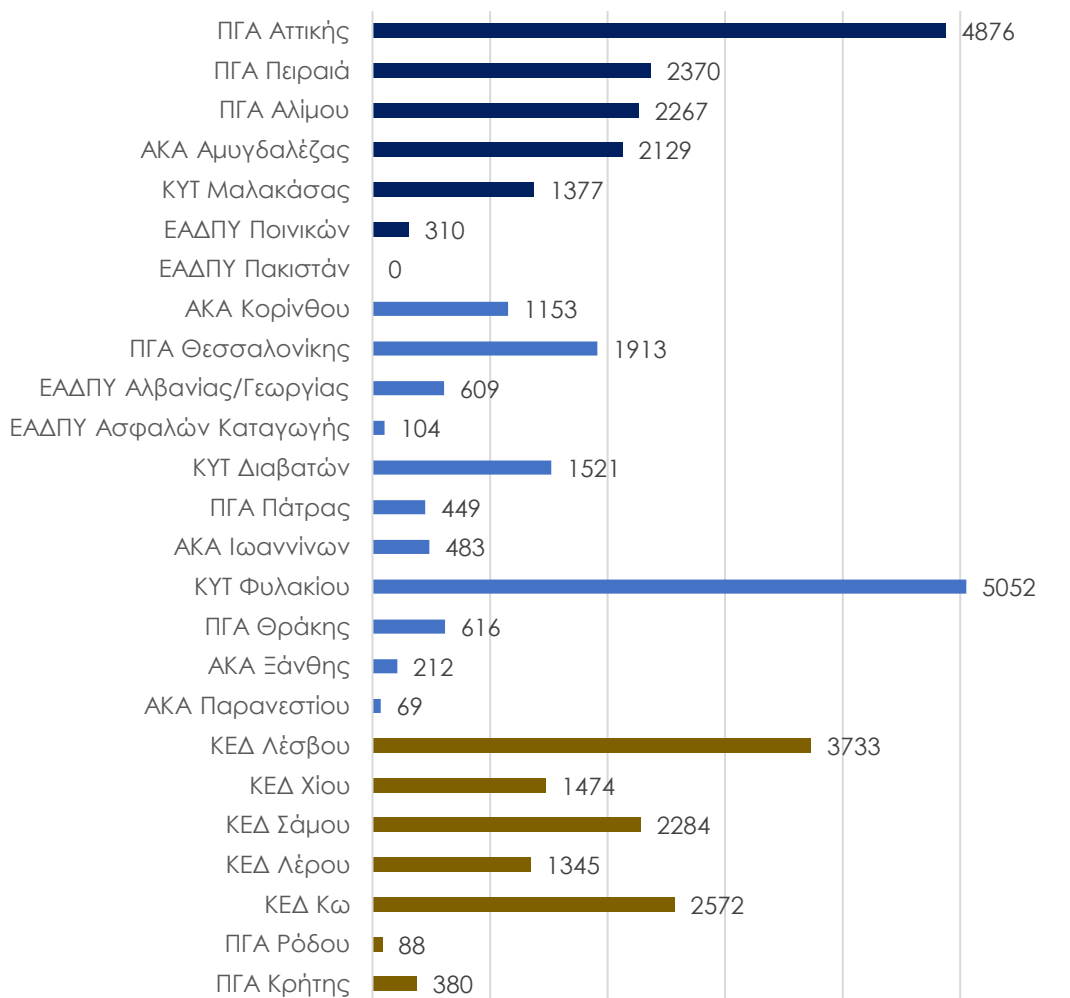
Πηγή: Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, Κοινοβουλευτικός έλεγχος, 16 Μαρ 2023

Το 2022, η ΥΠΥΤ πραγματοποίησε 13.230 προκαταγραφές αιτήσεων ασύλου, ενώ 11.576 διεξήχθησαν από την Ελληνική Αστυνομία και μόλις 1.825 από την Υπηρεσία Ασύλου.

⁵ RSA, Καταγραφή αιτήσεων ασύλου στα νέα ΚΥΤ της ενδοχώρας, Φεβρουάριος 2023, 14, διαθέσιμο στο: <https://bit.ly/3yLjYWb>.

Η Υπηρεσία Ασύλου και η ΥΠΥΤ, ως Αρμόδιες Αρχές Παραλαβής σύμφωνα με το άρθρο 1, περ. ιζ' του Κώδικα Ασύλου,⁶ κατέγραψαν συνολικά 37.362 αιτούντες άσυλο το 2022. Ο αριθμός των αιτούντων που κατέθεσαν αιτήσεις ήταν κατά πολύ υψηλότερος αυτού των παράτυπων αφίξεων (17.122) σύμφωνα με τα στοιχεία των αρχών.

Καταγραφή αιτήσεων ασύλου ανά τοποθεσία: 2022

Πηγή: Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, Ενημερωτικά Σημειώματα, Ιαν-Δεκ 2022

Βάσει των συνολικών στοιχείων για το 2022, σημειώθηκε και πάλι αύξηση στον αριθμό των αιτούντων άσυλο (31% του συνόλου) που καταγράφηκαν στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου (11.496), μολονότι η πλειοψηφία των αιτούντων (36% του συνόλου) καταγράφηκε και φέτος στην Αττική (13.329). Κυριότεροι τόποι καταγραφής ήταν το ΚΥΤ Φυλακίου, το ΠΓΑ Αττικής και η Κλειστή Ελεγχόμενη Δομή (ΚΕΔ) Λέσβου.

⁶ Ν 4939/2022.

Οι κυριότερες εθνικότητες αιτούντων άσυλο που κατέθεσαν αιτήσεις το 2022 ήταν οι ακόλουθες:

Πηγή: Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, Ενημερωτικό Σημείωμα, Δεκ 2022

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία, στις κυριότερες χώρες καταγωγής αιτούντων εκπροσωπούνται άπασες οι εθνικότητες που εμπίπτουν στον εθνικό κατάλογο περί χαρακτηρισμού της Τουρκίας ως «ασφαλούς τρίτης χώρας» (ΚΥΑ 42799/2021), με μαχητό τεκμήριο απαραδέκτου. Τέσσερις, δε, εξ αυτών εμπίπτουν στον εθνικό κατάλογο «ασφαλών χωρών καταγωγής» (ΚΥΑ 708368/2022) και συνακολούθως στην ταχύρρυθμη διαδικασία, με μαχητό τεκμήριο πρόδηλης αβασιμότητας. Οι πολίτες Πακιστάν και Μπανγκλαντές εμπίπτουν σε αμφότερους τους καταλόγους.

Μεταγενέστερες αιτήσεις

Το 2022, κατατέθηκαν συνολικά 8.265 μεταγενέστερες αιτήσεις ασύλου, σε συνεχή αύξηση σε σχέση με 5.802 το 2021 και 2.700 το 2020, συνεπεία, μεταξύ άλλων, της εμμονής της Διοίκησης στην αυθαίρετη εφαρμογή της έννοιας της «ασφαλούς τρίτης χώρας». Σύμφωνα με τα στοιχεία του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, σχεδόν μία στις τέσσερις αιτήσεις ασύλου ήταν μεταγενέστερη αίτηση.

Από τις 8.265 μεταγενέστερες αιτήσεις, 1.187 αφορούν δεύτερα και επέκεινα μεταγενέστερα αιτήματα ασύλου, υποκείμενα στο παράβολο ύψους 100 ευρώ ανά άτομο, σύμφωνα με το άρθρο 94, παρ. 10 του Κώδικα Ασύλου και την ΚΥΑ 472687/2021. Επομένως, το 2022 καταβλήθηκαν τουλάχιστον 118.700 ευρώ υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου για την πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου, επί τη βάση της ως άνω ρύθμισης. Ο έλεγχος νομιμότητας της επιβολής του παραβόλου εκκρεμεί ενώπιον του Συμβουλίου

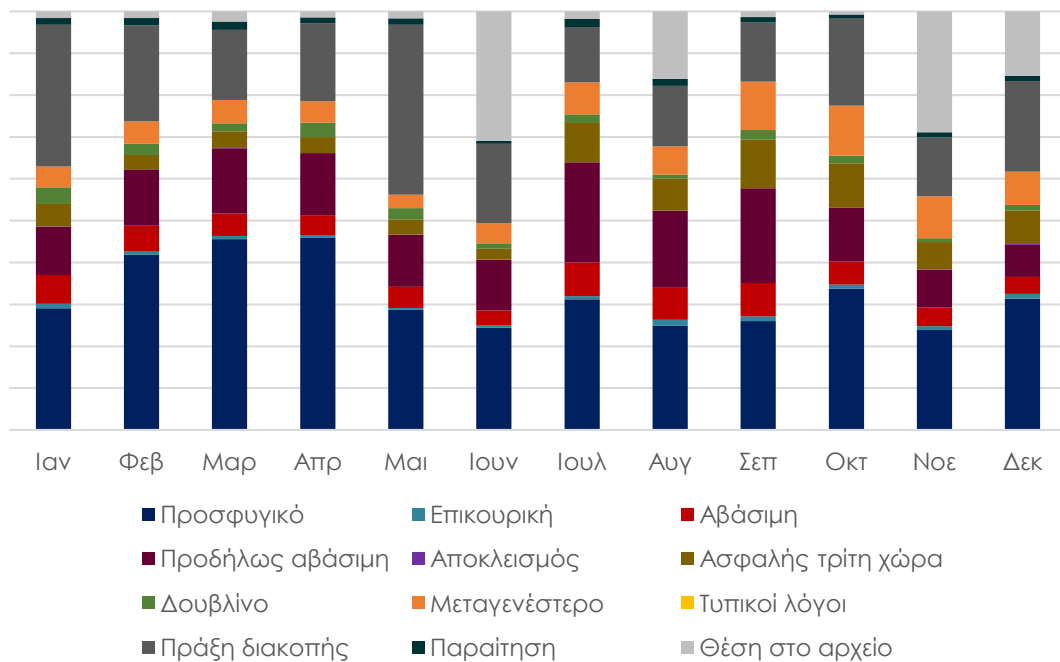
της Επικρατείας (ΣτΕ), κατόπιν της άσκησης αιτήσεων ακύρωσης, οι οποίες αναμένεται να συζητηθούν τον Ιούνιο του 2023.

Το Υπουργείο επισημαίνει στον κοινοβουλευτικό έλεγχο ότι μόνο 293 μεταγενέστερες αιτήσεις κατατέθηκαν κατόπιν απόρριψης της αρχικής αίτησης βάσει της έννοιας της «ασφαλούς τρίτης χώρας» και ότι μόνο 25 εξ αυτών υπήχθησαν στο παράβολο των 100 ευρώ. Ωστόσο, σύμφωνα με τα στοιχεία που παρέχει η Διοίκηση στη Eurostat, το 2022 κατέθεσαν μεταγενέστερες αιτήσεις 1.545 πολίτες Αφγανιστάν, 770 πολίτες Συρίας και 185 πολίτες Σομαλίας, για τους οποίους η Τουρκία χαρακτηρίζεται ως «ασφαλής τρίτη χώρα» σύμφωνα με την ΚΥΑ 42799/2021.⁷ Βάσει των στοιχείων αυτών, εγείρονται αμφιβολίες ως προς την ορθότητα των παρεχόμενων στοιχείων και τον ακριβή αριθμό των μεταγενέστερων αιτήσεων που συνδέονται με την «ασφαλή τρίτη χώρα».

Διαδικασία α' βαθμού στην Υπηρεσία Ασύλου

Σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, η Υπηρεσία Ασύλου εξέδωσε 59.593 αποφάσεις α' βαθμού το 2022. Εξ αυτών, μόνο 30.886, ήτοι λίγο παραπάνω από ένα δεύτερο, ήταν αποφάσεις επί της ουσίας αιτήσεων ασύλου:

Αποφάσεις α' βαθμού ανά κατηγορία και μήνα: 2022

Πηγή: Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, Ενημερωτικό Σημείωμα, Δεκ 2022

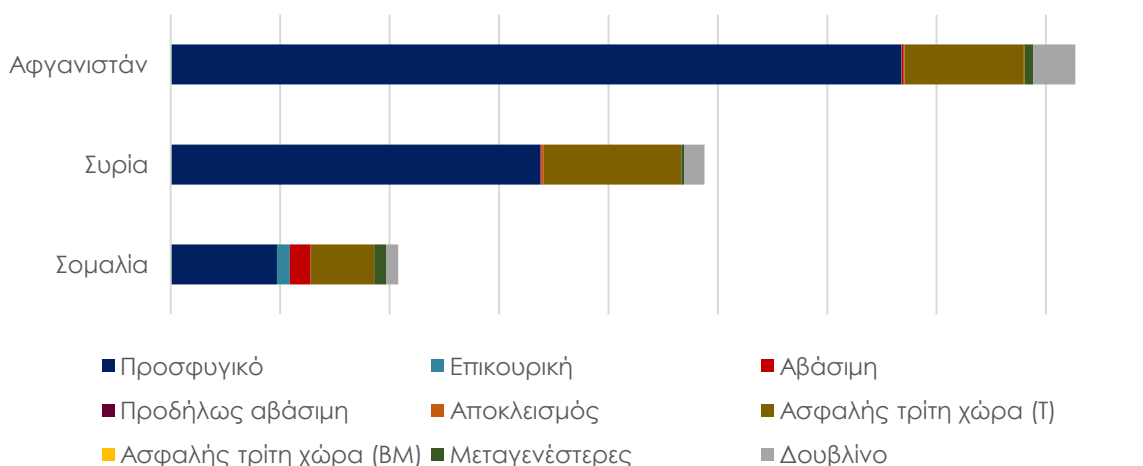
Από τις 30.886 αποφάσεις ουσίας που εξέδωσε η Υπηρεσία Ασύλου το 2022, 19.243 χορήγησαν καθεστώς και 11.643 ήταν απορριπτικές. Η συντριπτική πλειοψηφία των

⁷ Eurostat, migr_asyappctza.

θετικών αποφάσεων (18.730) χορήγησε προσφυγικό καθεστώς, ενώ μόλις 513 χορήγησαν επικουρική προστασία.

Παρακάτω παρατίθεται μία ενδεικτική σύγκριση των αποφάσεων α' βαθμού επί αιτήσεων που αφορούν το Αφγανιστάν, τη Συρία και τη Σομαλία:

Σύγκριση αποφάσεων α' βαθμού επί επιλεγμένων εθνικοτήτων: 2022

Πηγή: Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, Κοινοβουλευτικός έλεγχος, 16 Μαρ 2023

Η RSA υπενθυμίζει ότι κακώς συγχέονται στα ποσοστά αναγνώρισης οι κατ' ουσίαν απορρίψεις λόγω μη υπαγωγής του αιτούντος στο πεδίο της διεθνούς προστασίας με τις αποφάσεις απαραδέκτου που δεν εξετάζουν τη συνδρομή των κριτηρίων διεθνούς προστασίας. Το 2022, το ποσοστό αναγνώρισης σε α' βαθμό κυμάνθηκε στο 62,3%. Έγιναν δηλαδή δεκτές τουλάχιστον τρεις στις πέντε αιτήσεις που εξετάστηκαν στην ουσία τους. Ωστόσο, στα δελτία του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου εσφαλμένα γίνεται αναφορά σε ποσοστό αναγνώρισης 49,8% σε α' βαθμό.

Οι συνέπειες της σύγχυσης των αποφάσεων ουσίας και απαραδέκτου είναι εμφανείς στα ποσοστά αναγνώρισης των ως άνω χωρών καταγωγής, για τις οποίες η Τουρκία χαρακτηρίζεται ως «ασφαλής τρίτη χώρα» βάσει της ΚΥΑ 42799/2021:

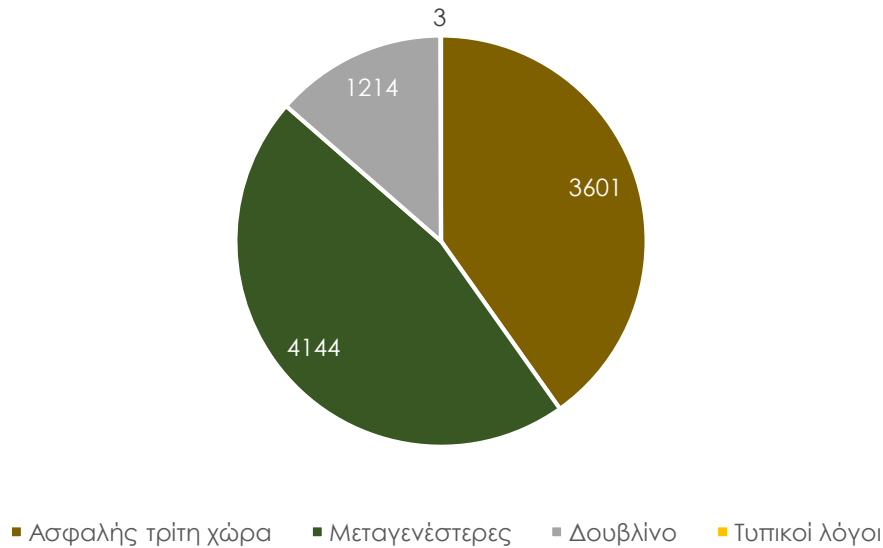
Ποσοστό αναγνώρισης επιλεγμένων εθνικοτήτων σε α' βαθμό: 2022		
	Ουσία	Ουσία & απαραδέκτα
Αφγανιστάν	99,6%	80,8%
Συρία	99,1%	69,2%
Σομαλία	85,2%	52,3%

Πηγή: Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, Κοινοβουλευτικός έλεγχος, 16 Μαρ 2023

Απαράδεκτες αιτήσεις

Η Υπηρεσία Ασύλου απέρριψε 8.962 αιτήσεις ασύλου ως απαράδεκτες σύμφωνα με τους προβλεπόμενους λόγους απαραδέκτου στο άρθρο 89 του Κώδικα Ασύλου, χωρίς να τις εξετάσει επί της ουσίας και να ελέγξει την υπαγωγή των αιτούντων στο καθεστώς του πρόσφυγα ή της επικουρικής προστασίας:

Αποφάσεις απαραδέκτου α' βαθμού: 2022

Πηγή: Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, Κοινοβουλευτικός έλεγχος, 16 Μαρ 2023

Ασφαλής τρίτη χώρα

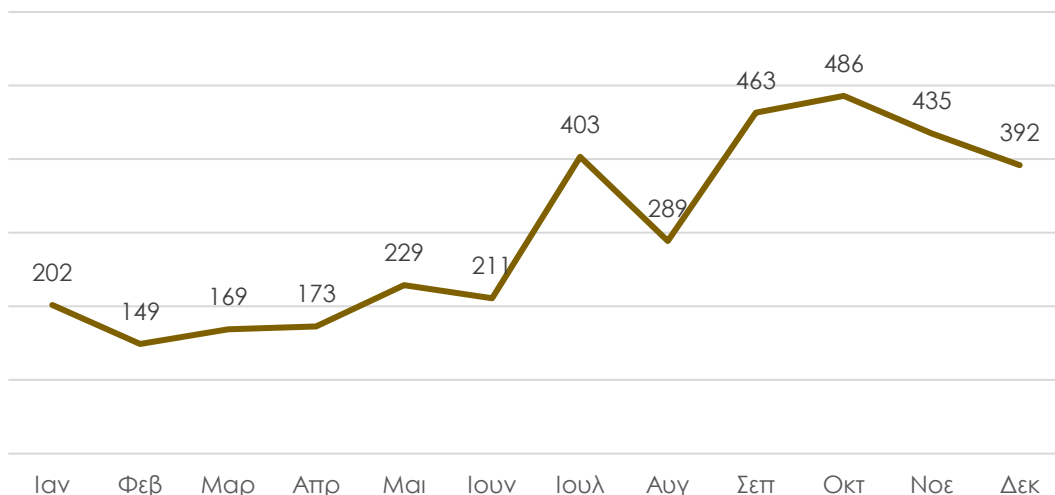
Η έννοια της «ασφαλούς τρίτης χώρας» συνέχισε να εφαρμόζεται συστηματικά και αυθαίρετα βάσει του άρθρου 91 του Κώδικα Ασύλου και του εθνικού καταλόγου «ασφαλών τρίτων χωρών», παρά την πλήρη αδυναμία διεξαγωγής επανεισδοχών προς την Τουρκία ήδη από το 2020, όπως επιβεβαιώνεται και από πρόσφατη απόφαση της Ολομέλειας του ΣΤΕ, η οποία διατύπωσε προδικαστικά ερωτήματα προς το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ).⁸

Η έννοια αποτέλεσε έρεισμα για την απόρριψη 3.601 αιτήσεων ως απαραδέκτων από την Υπηρεσία Ασύλου, εκ των οποίων 3.445 σε σχέση με την Τουρκία ως «ασφαλή τρίτη χώρα», 96 με τη Βόρεια Μακεδονία και 60 με την Αλβανία.

Καίτοι μειωμένος σε σχέση με τα επίπεδα των αποφάσεων «ασφαλούς τρίτης χώρας» το 2021 (6.424), ο αριθμός των απορρίψεων αιτήσεων ως απαραδέκτων βάσει της έννοιας το δεύτερο εξάμηνο του περασμένου έτους (2.468) ήταν υπερδιπλάσιος αυτού του πρώτου εξαμήνου (1.143):

⁸ ΣΤΕ ΟΛ 177/2023. Βλ. RSA, «Σημεία της απόφασης του Συμβουλίου της Επικρατείας για την «ασφαλή τρίτη χώρα»», 17 Φεβρουαρίου 2023, διαθέσιμο στο: <https://bit.ly/42scMf1>.

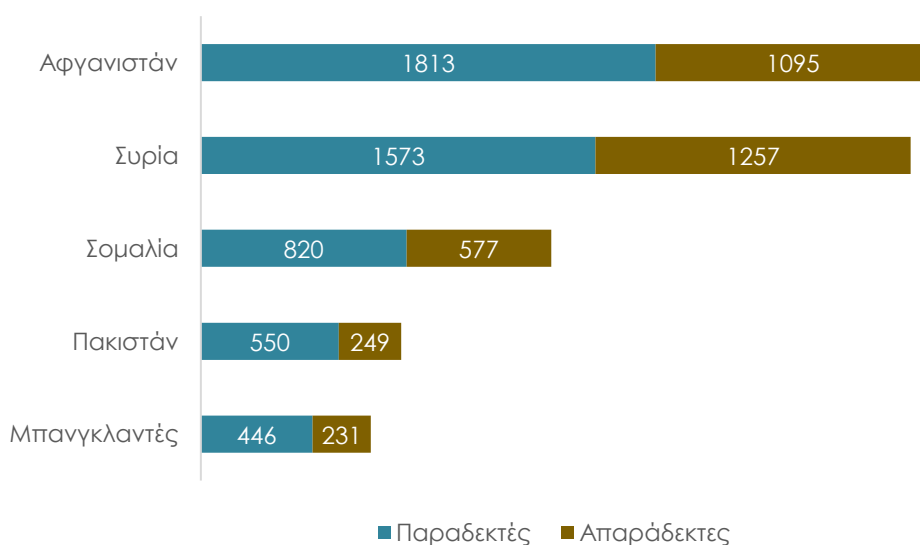
Αποφάσεις ασφαλούς τρίτης χώρας α' βαθμού ανά μήνα: 2022

Πηγή: Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, Ενημερωτικό Σημείωμα, Δεκ 2022

Ειδικότερα σε σχέση με τις πέντε χώρες καταγωγής για τις οποίες χαρακτηρίζεται η Τουρκία ως «ασφαλής τρίτη χώρα», ήτοι το Αφγανιστάν, τη Συρία, τη Σομαλία, το Πακιστάν και το Μπανγκλαντές, από τις 3.445 αποφάσεις απαραδέκτου σε α' βαθμό, οι 3.194 (92,7%) αφορούν την ενδοχώρα εφόσον μόνο 251 εκδόθηκαν στο πλαίσιο της διαδικασίας συνόρων για τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου, όπου τυγχάνει εφαρμογής η Κοινή Δήλωση ΕΕ-Τουρκίας. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία, όπως παρασχέθηκαν από το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου στον κοινοβουλευτικό έλεγχο, ο εθνικός κατάλογος εφαρμόστηκε ως εξής το 2022:

Εφαρμογή της ΚΥΑ 42799/2021 για την Τουρκία σε α' βαθμό: 2022

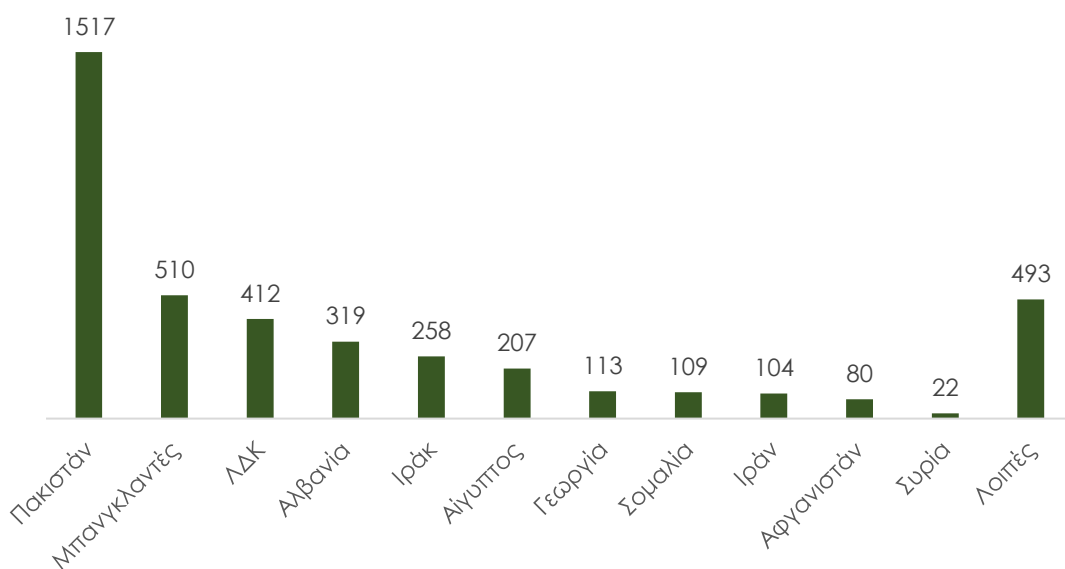
Πηγή: Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, Κοινοβουλευτικός έλεγχος, 16 Μαρ 2023

Μεταγενέστερες αιτήσεις

Η πλειοψηφία των αποφάσεων απαραδέκτου σε α' βαθμό (4.144) αφορούσαν μεταγενέστερες αιτήσεις, οι οποίες, κατά την κρίση της Υπηρεσίας στο πλαίσιο της προκαταρκτικής εξέτασης του άρθρου 94 του Κώδικα Ασύλου, δεν παρουσίαζαν νέα ουσιώδη στοιχεία για να τύχουν περαιτέρω εξέτασης.

Η πλειοψηφία των απαράδεκτων μεταγενέστερων αιτήσεων αφορούν πολίτες Πακιστάν. Περαιτέρω, 109 αιτήσεις πολιτών Σομαλίας, 80 αιτήσεις πολιτών Αφγανιστάν και 22 αιτήσεις πολιτών Συρίας, οι οποίες κατά κανόνα κατατέθηκαν κατόπιν απόρριψης της αρχικής αίτησης βάσει της «ασφαλούς τρίτης χώρας», απορρίφθηκαν ως απαράδεκτες μεταγενέστερες:

Απαράδεκτες μεταγενέστερες αιτήσεις σε α' βαθμό: 2022

Πηγή: Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, Κοινοβουλευτικός έλεγχος, 16 Μαρ 2023

Ταχύρρυθμη διαδικασία

Και το 2022 εφαρμόστηκε συστηματικά από την Υπηρεσία Ασύλου η ταχύρρυθμη διαδικασία του αρ. 88, παρ. 9 του Κώδικα Ασύλου και η συνακόλουθη απόρριψη αιτήσεων ασύλου ως προδήλως αβάσιμων για έναν από τους αναφερόμενους λόγους της διάταξης. Πράγματι, η συντριπτική πλειοψηφία των απορριπτικών αποφάσεων α' βαθμού αφορούν πρόδηλη αβασιμότητα (8.323), αριθμό υπερδιπλάσιο των 3.282 απορρίψεων λόγω απλής αβασιμότητας. Ωστόσο, εσφαλμένα η Διοίκηση εξακολουθεί να υποβάλλει μηδενικά στοιχεία στη Eurostat στο πλαίσιο της συλλογής στατιστικών για την εφαρμογή της ταχύρρυθμης διαδικασίας στα εθνικά συστήματα ασύλου.⁹

⁹ Eurostat, migr_asyacm.

Από τα στατιστικά στοιχεία που διατέθηκαν στον κοινοβουλευτικό έλεγχο προκύπτει, δε, ότι οι απορρίψεις αιτήσεων ως προδήλως αβάσιμων αφορούν κυρίως – καιτοι όχι αποκλειστικά – τους πολίτες χωρών που συγκαταλέγονται στον κατάλογο «ασφαλών χωρών καταγωγής». Εκ των 8.323 προδήλως αβάσιμων αιτήσεων το 2022, οι 8.206 (98,6%) αφορούσαν τις χώρες του ως άνω καταλόγου, ιδίως το Πακιστάν (2.691), το Μπανγκλαντές (2.352), την Αίγυπτο (1.052) και την Αλβανία (883).

Σύμφωνα, λοιπόν, με τα στοιχεία του Υπουργείου, η Υπηρεσία Ασύλου απέρριψε 117 αιτήσεις ασύλου για λόγους πρόδηλης αβασιμότητας σε σχέση με εθνικότητες εκτός του καταλόγου «ασφαλών χωρών καταγωγής».

Διαδικασία συνόρων

Προκύπτει σαφώς από το γράμμα του άρθρου 95 του Κώδικα Ασύλου ότι η διαδικασία συνόρων εφαρμόζεται αποκλειστικά στις περιπτώσεις των αιτήσεων που υποβάλλονται «στα σύνορα» ή σε «ζώνες διέλευσης» λιμένων ή αερολιμένων,¹⁰ κατά παρέκκλιση, δε, και μόνο υπό συνθήκες «μαζικών αφίξεων», επιτρέπεται η εφαρμογή της σε όσους υποβάλλουν αίτηση ασύλου ενόσω παραμένουν σε ΚΥΤ ή ΚΕΔ.¹¹

Το 2022, ωστόσο, κατά παράβαση των ορίων της διαδικασίας συνόρων, η Υπηρεσία Ασύλου συνέχισε να εφαρμόζει συστηματικά τη διαδικασία συνόρων στις ΚΕΔ Λέσβου, Χίου, Σάμου, Λέρου και Κω, χωρίς να συντρέχουν «μαζικές αφίξεις» ή να έχει εκδοθεί κανονιστική πράξη προς τούτο μετά τη λήξη ισχύος της ΚΥΑ 15596/2020 στα τέλη του 2021. Σύμφωνα, δε, με αναφορές, η διαδικασία του αρ. 95 του Κώδικα Ασύλου εσφαλμένως εφαρμόζεται και στα ΚΥΤ Διαβατών και Μαλακάσας στην ενδοχώρα.¹²

Περαιτέρω, στη διαδικασία συνόρων επιτρέπεται να εξετάζονται οι αιτήσεις ασύλου μόνο επί του παραδεκτού ή εφόσον συντρέχει μία ή περισσότερες από τις περιπτώσεις του αρ. 88, παρ. 9 του Κώδικα Ασύλου για την ταχύρρυθμη διαδικασία στην ουσία.¹³

Η Υπηρεσία Ασύλου εξέδωσε 2.286 αποφάσεις α' βαθμού στη διαδικασία συνόρων το 2022. Ωστόσο, μόνο 462 εξ αυτών ήταν αποφάσεις απαραδέκτου και 74 ήταν απορριπτικές λόγω πρόδηλης αβασιμότητας. Επομένως, η πλειοψηφία των εκδοθεισών αποφάσεων (1.750) εκφεύγουν των ορίων του αρ. 95, παρ. 1 του Κώδικα Ασύλου και μη νομίμως εκδόθηκαν στην εν λόγω διαδικασία.

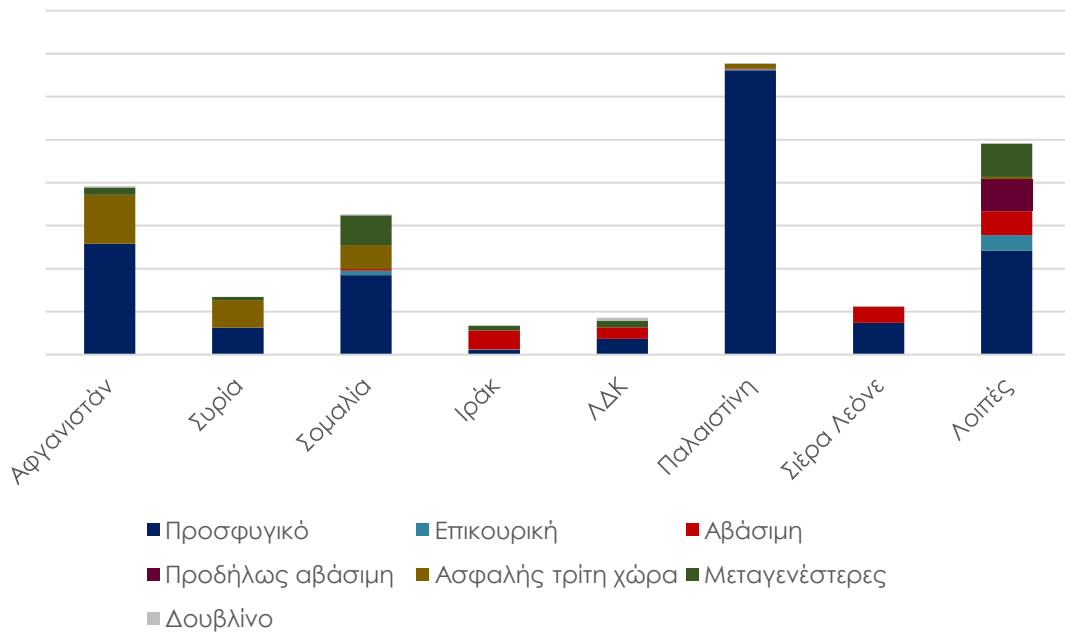
¹⁰ Άρθρο 95, παρ. 1 Ν 4939/2022.

¹¹ Άρθρο 95, παρ. 3 Ν 4939/2022.

¹² RSA, Καταγραφή αιτήσεων ασύλου στα νέα ΚΥΤ της ενδοχώρας, Φεβρουάριος 2023, 14.

¹³ Άρθρο 95, παρ. 1 Ν 4939/2022.

Διαδικασία συνόρων σε α' βαθμό: 2022

Πηγή: Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, Κοινοβουλευτικός έλεγχος, 16 Μαρ 2023

Από τις 1.824 αποφάσεις ουσίας που εκδόθηκαν στη διαδικασία συνόρων, οι 1.580 ήταν θετικές, διαμορφώνοντας υψηλότερο γενικό ποσοστό αναγνώρισης στο 86,6%, έναντι 62,3% στο σύνολο της διαδικασίας ασύλου.

Περαιτέρω, από τη διαδικασία συνόρων εξαιρέθηκαν μόνο επτά περιπτώσεις για λόγους ευαλωτότητας και ανάγκης για ειδικές διαδικαστικές εγγυήσεις.

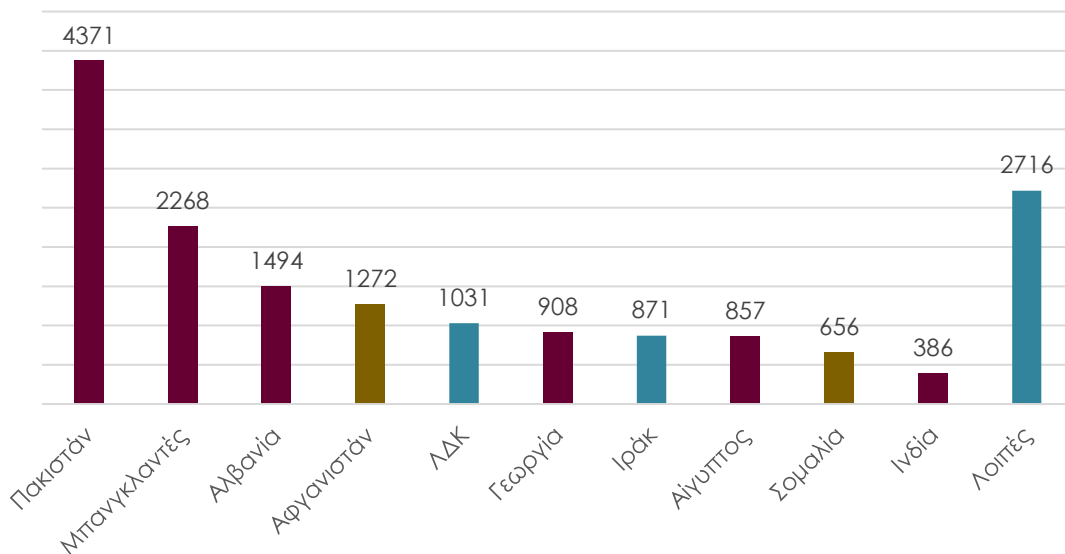
Τυπικές πράξεις

Σχεδόν 20.000 αποφάσεις α' βαθμού που εκδόθηκαν το 2022 αφορούν πράξεις διακοπής (12.559), αρχειοθετήσεις (6.369) και παραιτήσεις από αιτήσεις (817), χωρίς να έχει εξεταστεί η αίτηση ασύλου επί του παραδεκτού ή της ουσίας. Συνεχίζεται, δε, η τάση της μαζικής έκδοσης τέτοιων αποφάσεων σε μεμονωμένες χρονικές περιόδους. Για παράδειγμα, σύμφωνα με τα στοιχεία του Υπουργείου, η Υπηρεσία έθεσε 2.503 υποθέσεις στο αρχείο τον Ιούνιο του 2022 και 1.930 τον Νοέμβριο, ενώ τον Μάιο εξέδωσε 2.533 πράξεις διακοπής.

Διαδικασία β' βαθμού στις Επιτροπές Προσφυγών

Κατά τη διάρκεια του 2022, κατατέθηκαν 16.830 προσφυγές κατά αποφάσεων της Υπηρεσίας Ασύλου. Εξ αυτών, 14.950 κατατέθηκαν στην ενδοχώρα (88,8%) και 1.880 στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου (11,2%). Οι κυριότερες χώρες καταγωγής των προσφευγόντων ήταν οι εξής:

Προσφυγές ανά χώρα καταγωγής: 2022

Πηγή: Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, Ενημερωτικό Σημείωμα, Δεκ 2022

Το 2022, κατατέθηκαν αιτήματα για δωρεάν νομική συνδρομή από το Μητρώο Δικηγόρων της Υπηρεσίας Ασύλου σε 7.925 υποθέσεις, ήτοι μόνο στο 47% του συνόλου των κατατεθεισών προσφυγών. 3.529 εκ των αιτημάτων για νομική συνδρομή αφορούν τα ΠΓΑ και ΑΚΑ της Αττικής, ενώ 1.122 τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου.

Συζήτηση προσφυγών

Οι Επιτροπές Προσφυγών εξέδωσαν συνολικά 17.317 αποφάσεις κατά τη διάρκεια του περασμένου έτους. Οι Επιτροπές διεξήγαγαν προφορική ακρόαση κατά το αρ. 102, παρ. 3 του Κώδικα Ασύλου μόνο σε 494 περιπτώσεις.

Απορρίφθηκαν 1.818 προσφυγές λόγω της μη αυτοπρόσωπης εμφάνισης του προσφευγόντος ή της μη έγκαιρης προσκόμισης βεβαίωσης διαμονής σε δομή φιλοξενίας – μολονότι αυτό οφείλεται συχνά σε αδυναμία των αρχών – κατά τη συζήτηση της προσφυγής.¹⁴ Ο αριθμός αυτός, τουλάχιστον τριπλάσιος των 532 αποφάσεων που

¹⁴ Λόγω της αντινομίας στις διατάξεις του Κώδικα Ασύλου, 1.790 εξ αυτών απορρίφθηκαν ως προδήλως αβάσιμες βάσει του άρθρου 102, παρ. 2 Ν 4939/2022 και 28 ως σιωπηρώς ανακληθείσες βάσει του άρθρου 83, παρ. 3 Ν 4939/2022.

εκδόθηκαν το 2021 κατ' εφαρμογή των ίδιων διατάξεων, καταδεικνύει τη συστηματική εφαρμογή των άρθρων 83, παρ. 3 και 102, παρ. 2 του Κώδικα Ασύλου, τα οποία εγείρουν σοβαρές ανησυχίες για τη διασφάλιση του δικαιώματος σε αποτελεσματική προσφυγή στη διαδικασία ασύλου. Οι κυριότερες χώρες καταγωγής προσφευγόντων, των οποίων οι αιτήσεις απορρίφθηκαν λόγω μη αυτοπρόσωπης εμφάνισης ή μη έγκαιρης προσκόμισης βεβαίωσης διαμονής, ήταν το Πακιστάν (524), η Αλβανία (347), το Μπανγκλαντές (180), η Γεωργία (96), το Ιράκ (85), η ΛΔΚ (82) και το Αφγανιστάν (70).

Παράλληλα, οι Επιτροπές Προσφυγών απέρριψαν 1.096 προσφυγές ως εκπρόθεσμες το 2022. Η πλειοψηφία των εκπρόθεσμων προσφυγών αφορά πολίτες Πακιστάν (383), Μπανγκλαντές (145), ΛΔΚ (73), Αφγανιστάν (70), Γεωργίας (68) και Αλβανίας (66).

Αποφάσεις ουσίας

Από το σύνολο των 17.317 αποφάσεων β' βαθμού, 8.939 ήταν αποφάσεις επί της ουσίας αιτήσεων ασύλου:

Αποφάσεις ουσίας σε β' βαθμό: 2022

Πηγή: Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, Κοινοβουλευτικός έλεγχος, 16 Μαρ 2023

Το γενικό ποσοστό αναγνώρισης στις Επιτροπές Προσφυγών κυμάνθηκε στο 11,8%, σημειώνοντας μικρή άνοδο από το 10,6% το 2021. Σε αντίθεση με την Υπηρεσία Ασύλου, ωστόσο, οι Επιτροπές Προσφυγών έκαναν συστηματικότερη χρήση της επικουρικής προστασίας, με 394 αποφάσεις επικουρικής προστασίας έναντι 661 προσφυγικού καθεστώτος.

Η πρακτική αυτή ενδεχομένως συνδέεται με τις περιπτώσεις ακύρωσης απόφασης απαραδέκτου π.χ. «ασφαλούς τρίτης χώρας» κατά το στάδιο της προσφυγής και της

εξέτασης της υπόθεσης στην ουσία χωρίς να έχει διεξαχθεί προφορική ακρόαση επί των λόγων φυγής από τη χώρα καταγωγής,¹⁵ κατά σφοδρή παράβαση των διατάξεων των αρ. 82, παρ. 1 και 102, παρ. 3 του Κώδικα Ασύλου – υπενθυμίζεται ότι το 2022 διεξήχθησαν μόνο 494 προφορικές ακροάσεις, ήτοι σε λιγότερο από το 3% των υποθέσεων ενώπιον των Επιτροπών Προσφυγών. Η πρακτική αυτή εγείρει σοβαρούς προβληματισμούς ιδίως ως προς τις αιτήσεις ασύλου που αφορούν του Αφγανιστάν, όπου οι Επιτροπές χορήγησαν προσφυγικό καθεστώς σε 232 περιπτώσεις και επικουρική προστασία σε 181 περιπτώσεις.

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν, δε, οι σημαντικές διαφορές μεταξύ των ποσοστών αναγνώρισης σε α' και β' βαθμό επί αιτήσεων ασύλου που αφορούν τις ίδιες χώρες καταγωγής. Ενδεικτικά, τα ποσοστά θετικών αποφάσεων επί των κατ' ουσίαν εξετασθέντων αιτημάτων σε επιλεγμένες χώρες είχαν ως εξής:

Ποσοστό αναγνώρισης επιλεγμένων εθνικοτήτων σε α' και β' βαθμό: 2022		
	Ποσοστό α' βαθμού	Ποσοστό β' βαθμού
Αφγανιστάν	99,6%	90,2%
Συρία	99,1%	92,9%
Σομαλία	85,2%	34,8%
Ιράκ	81,5%	20,2%
Τουρκία	79,8%	31,5%
ΛΔΚ	49,2%	12,8%
Σιέρα Λεόνε	37,2%	19,7%

Πηγή: Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, Κοινοβουλευτικός έλεγχος, 16 Μαρ 2023

Απαράδεκτες αιτήσεις

Οι Επιτροπές Προσφυγών απέρριψαν 4.947 αιτήσεις ασύλου ως απαράδεκτες – πέραν των προσφυγών που απορρίφθηκαν ως εκπρόθεσμες ή ως «προδήλως αβάσιμες» λόγω μη αυτοπρόσωπης εμφάνισης ή προσκόμισης βεβαίωσης διαμονής στη συζήτηση.

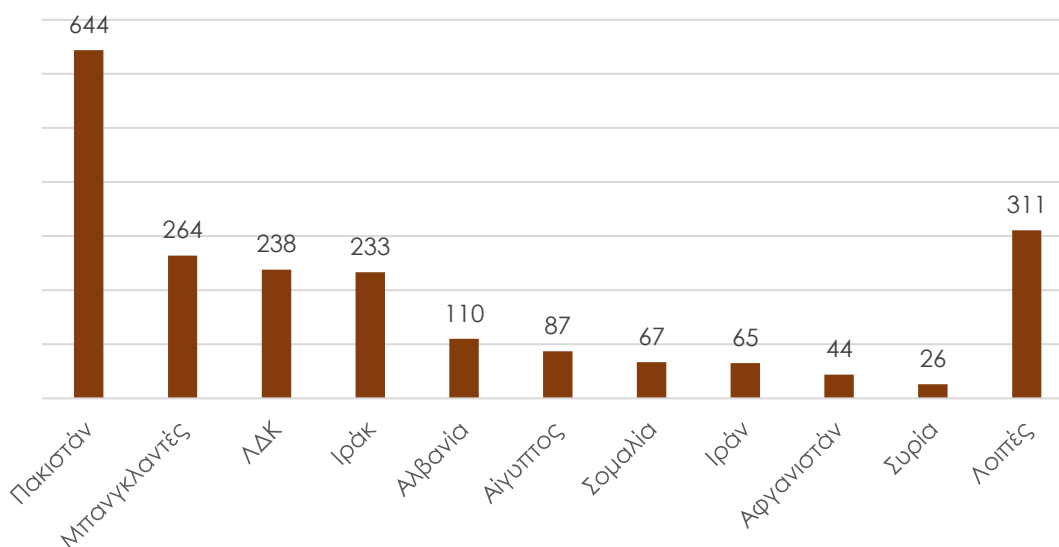
Εκ των αποφάσεων απαραδέκτου, 2.747 αιτήσεις ασύλου απορρίφθηκαν κατ' εφαρμογή της έννοιας της «ασφαλούς τρίτης χώρας» και δη 2.709 σε σχέση με την Τουρκία ως «ασφαλή τρίτη χώρα», 25 με τη Βόρεια Μακεδονία και 13 με την Αλβανία. Τα στοιχεία του Υπουργείου διευκρινίζουν, ωστόσο, ότι ο εθνικός κατάλογος «ασφαλών τρίτων χωρών» εφαρμόστηκε σε 2.696 περιπτώσεις για την Τουρκία και σε 1 περίπτωση για την Αλβανία.

¹⁵ Ενδεικτικά, 19^η ΕπΠροσ 761318/2022, 8^η ΕπΠροσ 580691/2022, 7^η ΕπΠροσ 56018/2022, 15939/2022. Αντιπρβλ. 19^η ΕπΠροσ 458446/2022, 3^η ΕπΠροσ 345521/2022, 4^η ΕπΠροσ 301027/2022, 21^η ΕπΠροσ 115975/2022, όπου διατάχθηκε προφορική ακρόαση.

Κατά ορθή ερμηνεία των στοιχείων του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, 597 αιτήσεις ασύλου κρίθηκαν παραδεκτές από τις Επιτροπές Προσφυγών λόγω της μη συνδρομής των κριτηρίων της «ασφαλούς τρίτης χώρας».¹⁶

Οι Επιτροπές Προσφυγών απέρριψαν 2.089 μεταγενέστερες αιτήσεις ως απαράδεκτες, λόγω έλλειψης νέων και ουσιωδών στοιχείων, με κυριότερες χώρες καταγωγής τις εξής:

Απαράδεκτες μεταγενέστερες αιτήσεις σε β' βαθμό: 2022

Πηγή: Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, Κοινοβουλευτικός έλεγχος, 16 Μαρ 2023

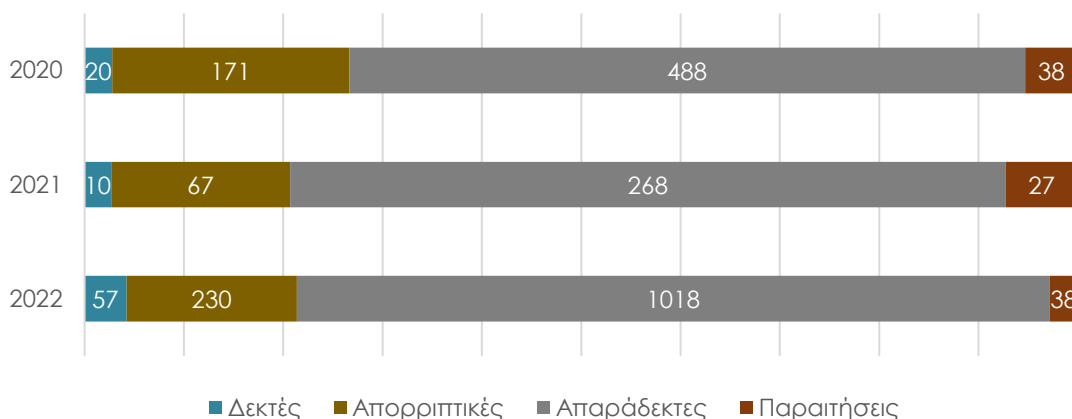
Ακυρωτικός έλεγχος στα διοικητικά δικαστήρια

Το 2022 κατατέθηκαν 745 αιτήσεις ακύρωσης αποφάσεων των Επιτροπών Προσφυγών ενώπιον των Διοικητικών Πρωτοδικείων Αθηνών και Θεσσαλονίκης. Λόγω της υποβολής προδικαστικού ερωτήματος στο ΣΤΕ, σχετικά με τη συνταγματικότητα της διάταξης του άρθρου 5, παρ. 7 Ν 4375/2016 για τη μονομελή σύνθεση των Επιτροπών Προσφυγών, ο ακυρωτικός έλεγχος των αποφάσεων που εκδόθηκαν από τις Επιτροπές σε μονομελή σύνθεση τελεί υπό προσωρινή αναστολή, μέχρι να διατυπωθεί κρίση επί του ζητήματος από το Ανώτατο Ακυρωτικό. Η πρότυπη δίκη αναμένεται να διεξαχθεί στις 28 Μαρτίου 2023 στο ΣΤΕ.

Τα στατιστικά στοιχεία του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου αποτυπώνουν τον ακυρωτικό έλεγχο των αποφάσεων ασύλου ως εξής:

¹⁶ Το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου κάνει λόγο για 597 αποφάσεις στις οποίες εφαρμόστηκε το άρθρο 91, παρ. 5 Ν 4939/2022 λόγω αδυναμίας επανεισοχής στην τρίτη χώρα.

Ακυρωτικός έλεγχος αποφάσεων ασύλου: 2020-2022

Πηγή: Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, Ενημερωτικό Σημείωμα, Ιαν 2023

Από τα ανωτέρω στοιχεία προκύπτει ότι η πλειοψηφία των αιτήσεων ακύρωσης αποφάσεων των Επιτροπών Προσφυγών συνεχίζουν να απορρίπτονται ως απαράδεκτες από τα διοικητικά δικαστήρια, λόγω της μη τήρησης των προϋποθέσεων παραδεκτού του ΠΔ 18/1989, όπως η πληρεξουσιότητα ή η καταβολή παραβόλου.

Ως προς τις εξετασθείσες επί της ουσίας αιτήσεις ακύρωσης, το ποσοστό αποδοχής ενώπιον των δικαστηρίων ανήλθε από 13% το 2021 σε 20% το 2022, με 57 δεκτές αιτήσεις και 230 αβάσιμες.

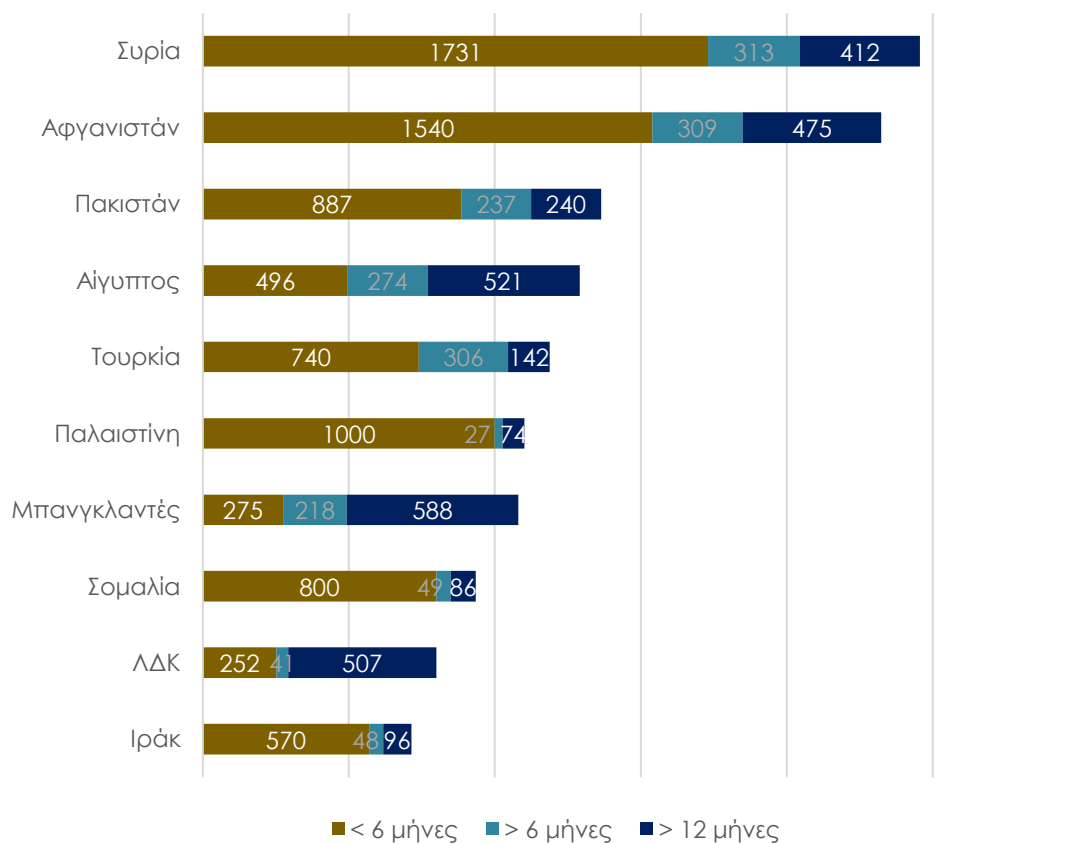
Εκκρεμείς αιτήσεις

Στις 31 Δεκεμβρίου 2022, εκκρεμούσαν 22.316 αιτήσεις ασύλου, εκ των οποίων 146 καταγραφές αιτήσεων, 17.249 αιτήσεις σε α' βαθμό και 4.921 σε β' βαθμό. Ωστόσο, η – αδιάκοπη από τον Μάρτιο 2020 – φθίνουσα πορεία του backlog σε α' και β' βαθμό ανακόπηκε στα τέλη του 2022 με μικρή αύξηση στις εκκρεμείς αιτήσεις. Επίσης, εκκρεμούν 2.050 αιτήσεις ακύρωσης αποφάσεων ασύλου στα διοικητικά δικαστήρια.

Από τις 17.249 εκκρεμείς αιτήσεις στο στάδιο του α' βαθμού, οι 4.134 εκκρεμούσαν στην Υπηρεσία Ασύλου για διάστημα άνω του ενός έτους. Περαιτέρω, σε 8.407 υποθέσεις δεν είχε διεξαχθεί ακόμη η προσωπική συνέντευξη, με την πλειοψηφία των εκκρεμών συνεντεύξεων (8.112) να έχουν προγραμματιστεί για το 2023 και 295 για το 2024 και μετά.

Οι κυριότερες εθνικότητες των αιτούντων που αναμένουν την έκδοση απόφασης επί της αίτησής τους αποτυπώνονται ως εξής:

Κύριες εθνικότητες εκκρεμών αιτήσεων σε α' βαθμό: 31 Δεκ 2022

Πηγή: Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, Κοινοβουλευτικός έλεγχος, 16 Μαρ 2023